

PESTI ILLÚZIÓK

Kiskocsmá a Belvárosban

Hadd emlegessük fel ismét régi tételünket, amelynek humorosan is komoly társadalomtudományi jelentőségét Budapesti tündöklése és nyomorúsága körüli vizsgálódásaink során fedeztük fel: hogy tudniillik a kocsmák látogatottságáról, vendégeik minőségéről igen fontos és érdekes emberi és közösségi tanulságokra akadunk. Mostani vizsgálódásaink tárgyul egy kellemes belvárosi helyiséget szemeltünk ki, amely ezt a tételünket akaratlanul is igazolni látszik. Belvárosi

írók, szerkesztők, egyetemi tanárok, csupa művelt, csendes, finom, egészen szabályos emberek, — biztosan egyikük sem tud erről az angyali kiskocsmáról, mely különben nem is igényli magának a hírességet.

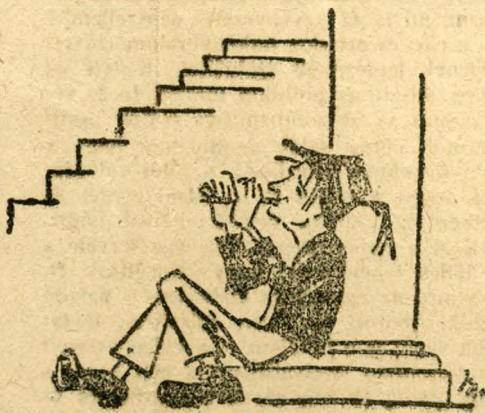
És ez benne a szépség, ez a nemes és áhítatos szerénység, hogy nem akarja követni a pest-budai kocsmák általános káros szokását divatosság és felkapottság tekintetében. Egyáltalában nem törekszik arra, hogy megismerjék, nem fogdossa a vendégeket. Sőt nem egyszer határozottan elutasító. A múltkor tanúja voltam éppen egy jelenetnek, mely határozottan megvilágítja a helyiség magatartását. A ház, ahol a kocsmá meg számlálhatatlan évek óta tenyészik, öreg bolthajtásos épület, biztosan csupa egyszerű és szerényebb ember lakik benne, ami éppenséggel nem ritkaság a belvárosi régi házakban, ahol az antikvitás még nem jelent feltétlenül gondozatlanságot. Valaha a komor épületekben székeltek hosszú évekig a Szent Imre Kör. Most csupa öreg ember lakik itt, mint megtudtam. Hát éppen a házbéli öregek egyik példánya duhajkodott a kocsmában. Nem férfiember volt, de tiszteltetelműt kispolgári belvárosi matróna, megtermelt, rózsás jelenség, őszdús fürtökkel, prémes sapkában és jobb napokat látott prémgalléros kabátban. Egymásután itta a féldeci rumokat a kedves néni és valami régesrégi magyar nótá töredékeit énekelgette, kis ködmönről, cifra szűrről és kismalacokról. És amint hajtogatta a rumokat és amint kivirult a kopott, szarvasagancsokkal díszített öreg falak között ifjonti kedve, puha, mosolygós szája, annál zordonabbá vált a kocsmá hangulata, vagyis a kocsmá tulajdonosnőjének, a nagyon figyelemre méltó és gondos V. néninek orcája, — rajtam kívül vendég nem volt ott, a dalos öreg néni nem zavart senkit. Mégis V. néni hamarosan távozásra szólította fel, a végén valósággal kierőszakolta az ajtón. Úgy mond, sokat ad üzletének illemére és tisztességére, nem szereti a magukról megfeledkezett részeg embereket. Ebbe a kocsmába ugyanis nem járnak, nem járhatnak részegek. Szombat és vasárnap nincsen zene. Hétköznaponta a pianó mellett egy hölgy zongorázik, civilben délelőtt-délután egy fűszerüzletben működik. Vannak ilyen esetek, — egyik Molnár-utcai vendéglő hegedűse órásmesterséggel foglalkozik egy hagyományhi belvárosi üzemből, segéd ott vagy negyvenöt éve... Itt meg a balzaci korát régen túlhaladott ábrándosan szőke hölgy, siratván Loreley-hajának elmúlását, megháton és melán szolgálatja a szigorú V. néni felügyelete mellett az illedelmes zenét.

Hadd időzzünk pár pillanattal V. néni-nél. Igen, nagyon szigorú néni és nem szívesen szolgálja ki vendégeit, ha azok különleges kívánságokkal lépnek fel. Egy-két főtt-sült étel kapható, aztán valami kolbász, felvágott, savanyúság. A vendégeknek alkalmazkodniuk kell egyéniségéhez és ízléséhez. Egyáltalában nem törekszik rá, hogy túlságosan jól menjen az üzem. De azért visszaemléget valami régibb időket, mikor jobban ment. Hát kik voltak vendégei? — Azelőtt délből kosztosokat tartott, — igen, így mondja, kosztosokat. Kik voltak a kosztosok? Hát kistisztviselők, akik előre abonáltak az ebédre. Egy-két komoly úr a környező bankokból, hivatalokból. Ezek mostanában elmaradtak, nem telik nekik, változnak az idők, sokat közülük elbocsájtottak. Meglett, komoly hajlandóságú és zárt életrendű idősebb úriemberek voltak ezek. De nem emlékszik vissza túlzott rokonszenvvel arra a fiatal kövérkés külügyi tisztviselőre és költői ihletű ifjú barátjára, akik miniféle duhaj és zajos fiatal lányokat hozdottak ide, a különszobába, ahol csak hallgatag és nagyon komoly szerelmeseknek volt helyük és ezekre is szigorúan ügyelt negyedóránként V. néni szűrös, vizsgálódó szeme. Nem szerette, hogy rossz híre menjen vendéglőjének, — ugyanúgy ellenőrzi a szerelmeseket, mint a részegeket. Zárt és megrendíthetetlen erkölcsi elvei vannak, ellenez minden léhaságot és nem látja be, hogy a kocsmá ilyesmire is való. Mindenesetre egészen eredeti, valóban individuális jelenség, feltétlenül megérdemel pár szót a mi változatos Budapestünk embertípusai között.

V. néni a felvágottak és befőttesüvegek között tölti estjét, valamint a konyhában, ahol kötele és illő zordonsággal maga készíti el a virslit és a rostélyost. Közben majdnem elfelejtettém elmondani, hogy bora valóban kitűnő. És a kitűnő bora idecsábított egy tudós bölcsész professzort is, aki tömött aktatáskával járt ide füledt késő tavaszi délutánokon és a

belső szobában, miután egy-két illedelmes szerelmespár szemérmes távolságban egymástól az élet előjövő szépségéről rebegett ábrándos szavakat, avagy az alkoholszagú félhomályból merengett kifelé a köves, ódonkutas kis udvarra, mely a meleg közeledtével illataival hírt ad az ódon házak csatornázásának hiányosságairól, az egyik nagyobb asztalra, a vörös abroszra kirakta készülő történelmi, vagy esztétikai művének ropant cédulahalmazát és itt állította össze a mű legújabb fejezetét, míg az előző fejezetek vagy a Centrálban, vagy a Pilvax-kávéházban készültek, amint ezt merevebb erkölcsű szaktudományos kollégái éppen nem is mulasztották el alkalomadtán megemlíteni, — egyébként a kocsmá és kávéházi születésűeknek köszönhetők e nem jelentéktelen művek a zord szaktudományos körök rideg szakmókusaik közt, hogy Kornis Gyula legörökebb tudományos fogalmát itt idézzük — esélyesebb méltánylásukat. E kedélyes és kellemes professzort azonban, tartunk tőle, nemcsak V. néni karakterfigurája, mozgékony öregse és figyelmetlen figyelmessége vonzotta ide. Oh, e helynek van más varázsa is. És tartunk tőle, hogy némely ifjú külügyi tisztviselők, vagy költői ifjak is a jó bor mellett a varázslat kedvéért vonzódtak ide. Igen, V. néni két szép asszony leányát, e hely Múzsáit kell itt megemlítenünk. Az egyik hölgy Pallas Athéné-i figyelemmel és okossággal ül a kasszában és szakértelemmel kíséri az előadott zenedarabokat és családiasan cseveg a lokalitás pár törzsvendégével kik társadalomilag és emberileg mind becsülésre érdemes férfiak a Belváros és történelmi oldaláról. E hölgy különben a napi sajtó és folyóiratirodalom igen nagy szakértője és puritán szellemével híven végrehajtja mamája hagyományait és intencióit. A másik hölgy, a másik asszony-leánya aránylag keveset időzik a lokalitásban. Szép szőke fürtjei csak véglegleg időnként az ódon szobákon. Szilárd és lírai jelenség és sok csodálatra érdemes. A néha-néha errevetődő szerkesztők és írók nem is mulasztják el megemlíteni, hogy sokkal többet járnának ide, ha e hölgy bájaival többet ékesítené az öreg helyet. De ez a hölgy szenvtelen és hűvös fölényvel éppen elfogyasztja bőséges disznótoros vacsoráját és ismeretlen utakra távozik. Ah, merre tart? — ki is tudná megmondani. Nővére úgy véli, hogy őssztánra megy valamelyik közeli, talán Veress Pálné-utcai táncsterembe. Így magunkra maradunk és tovább emlegetjük a régi időket, mikor még komoly urak voltak a kis vendéglő megbízható kosztosai. Mi maradt ebből a régi világból? Az ajtó mellett idősebb férfiú fogyasztja kisfróces mellett magával hozott szerény vacsoráját. Nem mondható éppen szibaritának, bár látható rajta jobb napok emlékezek. Mint ahogy az ilyen merengésre ihlető kiskocsmákban annyit emlegetik a jobb napokat, melyek nem térnek többé vissza soha. Ez a férfiú bölcs és hallgatag, nem sokat beszél, de látható intim családiasság köti a vendéglő gazdához. Pár karika felvágottat eszik és kisfróccsal öblíti le mindennapi robotját. A kasszában ülő Pallas Athényszerű hölgy magas homlokával és szeme megértő tekintetével résztvetel kíséri öreg vendége mozdulatait. Mikor a tiszteltetelmű férfiú kis időre eltávozik a szerelmesek zöld pokróccal fedett szobájának bordófüggönyű díszkrét rekeszébe, kíváncsi és itt igazán illetlenül ható kérdéseinkre elárulja, hogy e férfiú vagyonbuktat cukorkaárús volt, de most emelkedő tendenciát mutat, gyarmatárú ügynök és pár belvárosi céget számíthat már kllensei közé, aktatáskája paprika és borsmintákkal van tele.

Gogolák Lajos

kocsmá, — az olvasó máris valami olyasféle úri szórakozóhelyet, duhajdát vél látni maga előtt, mint a Korzó közelében létező duhajda, a Little Züm-Züm, ahol búfelejtés okából a közelmúlt kor különféle jelesei gyűlnek össze és amely önmagában is jeles spektruma, sőt spektákulumnak ennek a világnak, a régi társadalomnak valóságos szigete, melyet körülölelnek fenyegetően a kor zajló hullámai. Nem, ez a mi kis kocsmánk békésen és szelíden pihen a Belváros ellenkező és komolyabb, hagyományhi részén, valahol az Egyetem téjében és nyugalmát nem háborítják a társadalmi változások áradásai. Maga a vidék is érdemes lenne egyszer elmélyedő és ihletett megtekintésre. Hiszen ez az igazi régi Belváros, szinte még élnek erre felé az elmúlt századok árnyai, anélkül, hogy az őket kellemetlenül háborítanák. Errefelé árnyas sikátorok vannak, mely és dohos kapualjak, macskák és mángorlókkal, néha egy-egy fűrészt palkány suhan el a falak mentén, idelátszik a szerb templom elhagyatott kertje, a cégtáblák és borbélyüzletek feliratai csupa régi cégről tanuskodnak. Jegyezzük meg itt azt is, hogy a Belvárost a millenári városrendezés alaposan megbolygatta és kettészakította; de erre még halványan él a hajdani Halpiac, Rózsater és Sebestyén-tér hangulata és még az eszpresszók is mások errefelé, tradicionálisabbak, hagyományhibbek, mint a Belváros modern felén, az Apponyi-tér és a Vörösmarty-tér között. Ebben a keretben él hallgatagon és álmodón ez a kis kocsmá, kérem szépen, magatartásában nincsen semmi korszerűtlen és erőszakolt maradiság és konzervatívizmus, falait nem ékesíti semmi ál-antik dekoráció, mely mostanában olyan kapós fővárosunkban. Az utca, ahol a járda szintje alatt másfél lépcsőfokkal folytatja harmonikus életét, csak reggelente és délelőtt zajlik a sok-sok diáktól, akik egyébként nem is nagyon tartoznak látogatói közé, egyébként délután és este méla és áttetsző csend borul a környékre. Hiába nyitottak meg a szomszédban üres telkek felhasználásával egy modern utcát és modern lakónegyedet, ezt a harmóniát nem háborítja semmiféle. A modern utca is csendes és modernisége egyáltalában nem hiálkodó. A szemközti öreg, cirkádás házban egy ódon királyi ítelőtáblai elnök lakott, de már alig emlékszik valaki rá, hogy késő őszi délutánokon miként verte zordon puritanizmussal szenvedő feleségét, mielőtt a kegyes iskolák diákszövetségének fenköli ülésére távozott. A modern utcában pedig csupa stílusos és ihletett ember lakik, akik joggal panaszkodnak rá, hogy távolabbi utcákból, sőt a vásárcsarnok mellől is idehozzák játszan, szaladgálni ugató kutyaikat különféle fiatal emberek és ifjú hölgyek, akik foxjaik, vizslák és farkaskutyáik közvetítésével már régóta intim ismeretségbe léptek. Az egyik házban egy nagy művész lakik és a lépcsőházba is kifizénylik lakása belépő szobájából a tükrös vitrin merengő antik poharakkal; amott egy szőlőműveléssel is foglalkozó bankigazgató lakik, kinek mostohaleánya arisztokrata házasságot kötött és klasszikus stúdiumokkal foglalkozik, — de mit is folytassuk, laknak itt